

Едуард Олександрович Музичук,

Академія праці, соціальних відносин і туризму (аспірант);

 <https://orcid.org/0009-0000-8695-8807>,

e-mail: edmuzychuk@gmail.com

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕЖ
ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ**

Зазначено, що протидія корупції в публічній службі вимагає нормативно-правового закріплення та організаційного втілення меж запобігання корупційним проявам. Окреслено проблемні аспекти меж запобігання та протидії корупції в публічній службі. Крізь призму детального вивчення досвіду США та поглядів вітчизняних науковців-адміністративістів сформовано окремі напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання меж запобігання та протидії корупції в публічній службі.

Ключові слова: корупція, межі запобігання та протидії корупції, публічна служба, законодавство, державна політика, правове регулювання, класифікація, проблемні аспекти, напрямки вдосконалення.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Україна з моменту набуття незалежності в 1991 році переживала складні політичні процеси, де різні політичні сили змагалися за владу і вплив. У цьому контексті провідним завданням учених і практиків, що займаються питанням антикорупційної діяльності, постає втілення в нормативно-правових актах, що регулюють сферу запобігання та протидії корупції, системи чітких меж здійснення такої діяльності, щоб антикорупційні органи були позбавлені будь якого-політичного тиску та не виступали знаряддям у політичній боротьбі. Адже встановлені межі забезпечують дотримання закону, гарантують справедливість, захист прав підозрюваних і обвинувачених, а також підтримання високого рівня довіри до процесу боротьби з корупцією. Не випадково В. Гвоздецький зауважує, що встановлення та дієве застосування меж запобігання та протидії корупції значно підвищить рівень ефективності державної антикорупційної діяльності. На думку науковця, це дозволяє уникнути зловживань, надмірної сили та можливості оминати закон [1].

Стан дослідження проблеми

Серед вітчизняних науковців, які досліджували окремі аспекти адміністративно-правового регулювання меж запобігання та протидії корупції в публічній службі, ми воліємо виокремити таких:

О. Бусол, Є. Вандін, К. Кирюха, З. Кісіль, О. Користін, Н. Курко, А. Марущак, В. Міфтахутдінов, А. Посполітак, Д. Проценко, О. Рувін, У. Федорів. Водночас питання класифікації меж запобігання та протидії корупції в публічній службі, проблемних аспектів в умовах поточних соціально-економічних викликів та напрямів удосконалення крізь призму зарубіжного досвіду є новими для сучасної адміністративно-правової доктрини.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає в тому, щоб розглянути сутність, актуальні проблеми і напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання меж запобігання та протидії корупції в публічній службі. *Завданнями* статті слід вважати розгляд позицій науковців щодо сутності меж запобігання та протидії корупції в публічній службі; формування авторського підходу до їх класифікації; окреслення нормативно-правової основи, проблемних аспектів та напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання меж запобігання та протидії корупції в публічній службі крізь призму детального вивчення досвіду США та поглядів вітчизняних науковців.

Наукова новизна дослідження

Наведено новітнє бачення класифікації, проблемних аспектів і напрямків удосконалення меж запобігання та протидії корупції в публічній службі.

Виклад основного матеріалу

Протидія корупції в публічній службі вимагає нормативно-правового закріплення та організаційного втілення меж запобігання корупційним проявам.

Аналізуючи крізь призму системи адміністративного права категорію «межі», вітчизняний правознавець О. Рувін зводить її сутність до широти та змісту інструментів, що використовують для регулювання суспільних відносин [2, с. 115]. З огляду на те, як науковець визначає поняття «межі» щодо тих чи інших правових явищ, можемо сформулювати визначення меж запобігання та протидії корупції, під якими ми розуміємо фактичне визначення антикорупційної діяльності в законах та підзаконних нормативно-правових актах, а також існування на організаційному та інституційному рівнях механізмів регулюючого впливу суспільних відносин, які виникають у процесі роботи антикорупційних і правоохоронних органів у сфері запобігання та протидії корупції.

Загалом, як зауважує К. Кирюха, межі запобігання та протидії корупції в публічній службі визначаються багатьма факторами, серед яких політична воля та зобов'язання влади боротися з корупцією. Без високого рівня політичної підтримки та належної уваги до проблеми

корупції ефективність заходів буде обмеженою. Крім того, необхідно мати достатні фінансові ресурси для забезпечення реалізації антикорупційних заходів, враховуючи фінансування незалежних антикорупційних органів і запровадження превентивних заходів [3, с. 55].

Водночас ми підтримуємо позицію тих науковців, які вважають першочерговим базисом запобігання та протидії корупції в публічній службі належне нормативно-правове закріплення. Адже, як стверджує З. Кісіль, абсолютно підтвердженим фактом є те, що ефективність боротьби з корупцією значною мірою залежить від наявності чіткого законодавства, яке карає корупційні діяння та надає необхідні інструменти для розслідування і притягнення винних осіб до відповідальності. Крім того, важливо, щоб законодавство передбачало прозорість дій публічних службовців та механізми контролю за їхньою діяльністю. Це може бути обов'язкове подання декларацій про майно та доходи, заборона приймання подарунків і хабарів, а також обов'язкове повідомлення про реальний або потенційний конфлікт інтересів [4, с. 147]. Ми повністю погоджуємося із твердженнями О. Користіна та А. Посполітака про те, що мають існувати певні правові межі, які правоохоронні та антикорупційні органи держави не повинні перетинати [5, с. 173].

Узагальнюючи, зауважимо, що межі повноважень антикорупційних органів визначають їхню здатність вживати заходів, що спрямовані на попередження та розслідування корупційних правопорушень. Якщо антикорупційні органи не мають необхідних повноважень та інструментів, їхня ефективність у боротьбі з корупцією може бути обмеженою. Подібні інструменти включають у себе управлінські та правові межі, які встановлюють об'єктивні можливості контрольної діяльності антикорупційних органів та широту її регламентного впливу.

Досліджуючи проблематику нормативно-правового закріплення меж запобігання та протидії корупції в публічній службі, можемо констатувати, що основними нормативно-правовими актами, які регулюють це питання, є такі:

1) Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Він встановлює загальні принципи та норми щодо запобігання та протидії корупції у всіх сферах життєдіяльності, враховуючи публічну службу, вимоги до декларування майнового стану публічних службовців, регламентує умови настання конфлікту інтересів, процедуру виявлення та розслідування корупційних правопорушень тощо¹;

---

¹ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 10.08.2023).

2) Кримінальний кодекс України, який містить низку статей (статті 368–370), що передбачають кримінальну відповідальність за корупційні діяння в публічній службі, зокрема за отримання неправомірної вигоди, підкуп, незаконне збагачення, сприяння корупції тощо¹;

3) Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII, який встановлює правові основи публічної служби в Україні, визначає права та обов'язки публічних службовців, механізми контролю за їхньою діяльністю²;

4) Закон України «Про Національне антикорупційне бюро» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII та наказ Офісу Генерального прокурора «Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII, які встановлюють механізми розслідування корупційних злочинів та притягнення винних осіб до відповідальності³. Ці нормативно-правові акти закладають основи інституційної бази запобігання та протидії корупції в усіх сферах публічного управління.

На основі осмислення сутності та нормативно-правової основи меж запобігання та протидії корупції в публічній службі можемо сформулювати авторське бачення їх класифікації.

1. Нормативно-правові (законодавчі межі). Одними з найважливіших, як зауважує В. Міфтахутдінов, слід вважати законодавчі межі. Закони, які криміналізують корупцію та передбачають покарання за корупційні дії, повинні бути суворими та ефективними, щоб забезпечити притягнення до відповідальності осіб, які зловживають своїм посадовим становищем для особистої вигоди [6, с. 18].

2. Інституційні межі, що передбачають наявність і дієве функціонування спеціально уповноважених інституцій, відповідальних за запобігання та протидію корупції. Це можуть бути спеціальні антикорупційні агентства, комісії або органи, які здійснюють контроль

---

¹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 10.08.2023).

² Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 10.08.2023).

³ Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення: 10.08.2023); Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора : наказ Офісу Ген. прокурора від 05.03.2020 № 125 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20> (дата звернення: 10.08.2023).

(нагляд) у сфері публічної служби. Ці інституції повинні мати достатні ресурси та повноваження для розслідування корупційних випадків і притягнення до відповідальності винних осіб. Такі межі також можуть охоплювати функціонування незалежної аудиторської служби, механізмів звітності, системи внутрішнього контролю та моніторингу фінансових операцій. Також важливою є роль громадськості та незалежних медіа в процесі здійснення контролю за діями публічних службовців і виявлення корупційних випадків¹.

3. Морально-етичні межі. Як стверджує Д. Проценко, публічна служба повинна мати чіткий набір етичних стандартів, які забороняють корупцію та конфлікт інтересів. Ці стандарти повинні бути включені до кодексу поведінки, який зобов'язує службовців діяти чесно, прозоро та в інтересах громадян [7, с. 84].

Аналізуючи адміністративно-правову сутність меж запобігання та протидії корупції в публічній службі, виокремимо такі проблемні аспекти в цій сфері:

1) відсутність ефективних механізмів контролю громадськості за деклараціями посадових осіб в умовах воєнного стану, а також за станом досудового розслідування кримінальних правопорушень, що у своєму дослідженні описує Н. Курко [8, с. 10];

2) недостатня координація між правоохоронними органами. Крім того, як зауважує Є. Вандін, внаслідок слабкої фактичної незалежності українських антикорупційних і правоохоронних органів існує ризик політичного впливу на них. Це може обмежувати їхню незалежність та ефективність у боротьбі з корупцією [9, с. 136];

3) втручання політичних сил у процес утворення та подальшого функціонування антикорупційних органів. Як стверджує А. Марущак, у деяких випадках політичні сили можуть намагатися використовувати антикорупційні розслідування як інструмент для маніпулювання громадською думкою або відвернення уваги від інших проблем [10, с. 41].

Ці проблеми, як зауважує О. Бусол, демонструють, що антикорупційне законодавство України потребує подальших реформ, щоб забезпечити більш ефективну боротьбу з корупцією, прозорість, незалежність і відповідальність у цій сфері [11, с. 25]. Так, крізь призму детального вивчення досвіду США та поглядів вітчизняних науковців-адміністративістів нами сформовані окремі напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання меж запобігання та протидії корупції в публічній службі.

---

¹ Про затвердження Типового положення про службу управління персоналом державного органу : наказ Нац. агентства України з питань держ. служби від 03.03.2016 № 47 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-16> (дата звернення: 10.08.2023).

1. Формування дієвої системи поділу влади між виконавчою, законодавчою та судовою гілками. Варто звернути увагу на твердження дослідника-компаративіста О. Козинця, який констатує, що в США ефективний поділ на гілки влади функціонує як на федеральному (загальнонаціональному), так і на регіональному та локальному рівнях [12, с. 166].

2. Забезпечення на конституційному рівні гарантій основних прав та свобод. Так, Конституція США закріплює право на справедливий судовий процес, презумпцію невинуватості, право на адвоката тощо. Ці гарантії допомагають захистити особу від незаконних політичних переслідувань.

3. Розбудова належної інституційної структури. У. Федорів зауважує, що у США існують незалежні федеральні та штатні правоохоронні органи, такі як Федеральне бюро розслідувань та Офіс окружного прокурора. Вони мають відносну незалежність від політичних впливів і здійснюють розслідування згідно зі встановленими правилами та процедурами [13, с. 98].

4. Ефективність законодавчих механізмів контролю (нагляду). Так, Конгрес США відіграє важливу роль у забезпеченні контролю (нагляду) за виконавчою владою. Комітети Конгресу можуть проводити розслідування та слухання з питань корупції.

Висновки

Протидія корупції в публічній службі вимагає нормативно-правового закріплення та організаційного втілення меж запобігання корупційним проявам, під якими ми розуміємо фактичне визначення антикорупційної діяльності в законах та підзаконних нормативно-правових актах, а також існування на організаційному та інституційному рівні механізмів регулюючого впливу суспільних відносин, які виникають у процесі роботи антикорупційних і правоохоронних органів у сфері запобігання та протидії корупції.

Базисом запобігання та протидії корупції в публічній службі виступає належне нормативно-правове закріплення. Важливо, щоб законодавство передбачало прозорість дій публічних службовців та механізми контролю за їхньою діяльністю.

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють запобігання та протидію корупції, є закони України «Про запобігання корупції», «Про державну службу», «Про Національне антикорупційне бюро», «Про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру», Кримінальний кодекс України.

На основі осмислення сутності та нормативно-правової основи меж запобігання та протидії корупції ми умовно поділяємо їх на нормативно-правові (законодавчі межі), інституційні межі, що передбачають наявність і дієве функціонування спеціально уповноважених

інституцій, відповідальних за запобігання та протидію корупції, та морально-етичні межі.

До проблемних аспектів меж запобігання та протидії корупції в публічній службі віднесено відсутність ефективних механізмів контролю громадськості за деклараціями посадових осіб в умовах воєнного стану, недостатню координацію між правоохоронними органами, втручання політичних сил у процес утворення та подальшого функціонування антикорупційних органів.

Крізь призму детального вивчення досвіду США та поглядів вітчизняних науковців-адміністративістів сформульовано окремі напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання меж запобігання та протидії корупції в публічній службі, зокрема формування дієвої системи поділу влади між виконавчою, законодавчою та судовою гілками, забезпечення на конституційному рівні гарантій основних прав та свобод, розбудова належної інституційної структури, ефективність законодавчих механізмів контролю (нагляду).

Список бібліографічних посилань: 1. Гвоздецький В. Д. Правові засади запобігання та протидії корупції в Україні // Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 жовт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 40–45. 2. Рувін О. Г. Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю судово-експертних установ України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2021. 410 с. 3. Кирюха К. І. Адміністративно-правове регулювання запобігання корупції в органах Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2022. 268 с. 4. Кісіль З. Р. Сучасний стан адміністративно-правового розуміння корупції, її соціальної сутності як об'єкта впливу правоохоронної системи. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. 1. С. 144–153. 5. Користін О. Є., Посполітак А. І. Загальні підходи до визначення корупційних злочинів у сфері службової та професійної діяльності публічних службовців. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 170–176. 6. Міфтахутдінов В. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення. *Юридична газета*. 2017. № 25 (575). С. 17–21. 7. Управління конфліктами для потреб публічної служби : посібник і метод. рек. / Т. Калениченко, Т. Кисельова, А. Копіна та ін. ; за заг. ред. Д. Проценко. Київ : Ваіте, 2021. 224 с. 8. Курко Н. М. Адміністративно-правове регулювання антикорупційної діяльності прокуратури України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2016. 20 с. 9. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 205 с. 10. Марущак А. І. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері доступу громадян до інформації як засіб боротьби з корупцією. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2016. № 14. С. 40–45. 11. Бусол О. Ю. Протидія

корупційній злочинності в Україні в контексті сучасної антикорупційної стратегії : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 36 с. **12.** Козинець О., Пророченко В. Становлення і розвиток теорії поділу влади в історії світової політико-правової думки. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 165–169. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.1.30>. **13.** Федорів У. Американські концепції парламентаризму. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2015. Вип. 9. С. 94–102.

Надійшла до редколегії 14.08.2023

Прийнята до опублікування 17.09.2023

Muzychuk E. O. Administrative and legal regulation of the limits for preventing and combating corruption in the public service

The article states that the fight against corruption in the public service requires the regulatory and legal consolidation and organizational implementation of the limits for preventing corruption, by which we understand the actual definition of anti-corruption activities in laws and subordinate legal acts, as well as the existence at the organizational and institutional level of regulatory mechanisms the impact of social relations that arise in the course of the work of anti-corruption and law enforcement agencies in the field of preventing and countering corruption.

The Law of Ukraine "On Corruption Prevention", the Criminal Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Civil Service", the Law of Ukraine "On the National Anti-Corruption Bureau", the Law of Ukraine "On the Specialised Anti-Corruption Prosecutor's Office" are the main legislative acts regulating the issues of preventing and combating corruption.

Based on the essence and normative and legal grounds of the limits for preventing and combating corruption, we conditionally divide the latter into normative and legal, institutional, which provide for the existence and effective functioning of specially authorised entities responsible for preventing and combating corruption, moral and ethical limits.

Problematic aspects of the limits for preventing and countering corruption in the public service include the lack of effective mechanisms for public control over the declarations of officials under martial law, insufficient coordination between law enforcement agencies in the course of preventing and countering corruption, and the interference of political forces in the process of formation and further functioning of anti-corruption bodies.

Through the prism of the USA's experience detailed study and the views of domestic administrative scientists, separate areas of improvement of the administrative and legal regulation of the limits for prevention and counteraction corruption in the public service have been formed, in particular, the formation of an effective system of separation of powers between the executive, legislative and judicial branches, ensuring at the constitutional level guarantees of basic rights and freedoms, the development of an appropriate institutional structure, the effectiveness of legislative mechanisms of control (supervision).

Key words: corruption, limits for preventing and countering corruption, public service, legislation, state policy, legal regulation, classification, problematic aspects, directions for improvement.

